

Conferència del president Montilla

Catalunya després de la crisi

Jornada organitzada pel diari EL PAÍS a Barcelona, 16.6.10

Molt bon dia a tothom,

El títol d'aquestes jornades es "Catalunya després de la crisi" i a aquest tema em referiré. Però abans, permeti'm que dibuixi l'escenari actual.

Fa molts mesos que estem immersos en una crisi, que va començar essent financera el 2008 i ha acabat posant-ne de relleu una altra d'econòmica general, més profunda, i amb conseqüències sobre el model d'Estat del Benestar. Una crisi que, a més, està posant de manifest les dificultats de la política democràtica -aquí i arreu- per governar-la.

I per complicar encara una mica més les coses, ningú no pot negar que a nosaltres -catalans concretament i espanyols en general- ens afecta una crisi latent que pot afectar el model d'Estat sorgit de la Constitució de 1978 i que, en funció de l'orientació -des del meu punt de vista- de la sentència que eventualment pugui emetre el Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de Catalunya, és una crisi que es pot manifestar en aquest pla.

Tot plegat no és cap broma. Per això em faig la pregunta següent: ¿algú es pensa que podem aguantar simultàniament una triple crisi econòmica, política i institucional?

I també em pregunto, en conseqüència, si avui no és més necessari que mai tocar de peus a terra. Si avui no és més necessari que mai ser conscients dels nostres límits, d'una vegada per totes. Si avui no és més necessari que mai deixar de fer volar coloms i concentrar-nos en acordar una estratègia de país, amb les prioritats -poques, a ser possible- ben seleccionades, amb una avaluació realista de les nostres forces i capacitats, amb un full de ruta que contempli la necessitat d'aliats per abordar els problemes; per anar més enllà.

En primer lloc, crec que cal establir amb la major precisió possible quin pot ser l'escenari més probable resultant de la crisi. Així, l'escenari a què ens aboca la crisi podria ser aproximadament el següent:

Un país, com el nostre, de 7,5 M d'habitants, amb tendència a estabilitzar el seu creixement accelerat dels darrers deu anys, com a conseqüència d'una reducció del ritme d'arribada de persones immigrades.

Amb un nivell d'atur elevat, que malauradament estarà bastant més a prop del 20 que del 10%, almenys durant uns anys, espero que pocs.

Amb un sector industrial que haurà d'anar accelerant la seva transformació, reforçant cada cop més el seu potencial en indústries d'alt valor afegit en noves especialitzacions; i mirant d'evitar -amb esforços públics i privats- alguns sotrats de conseqüències molt dures; especialment en els sectors que constitueixen el nervi central del nostre teixit industrial, com el de l'automoció.

Amb un sector públic que haurà de fer processos més o menys dràstics de reestructuració i racionalització.

Amb un alentiment del ritme de construcció de grans infraestructures i equipaments.

Amb la necessitat de lluitar contra la temptació de rebaixar el grau d'exigència i qualitat de sectors atractius com el turisme, en comptes d'autoexigir-se una millora qualitativa.

Amb un eixamplament notable de les classes mitjanes baixes i baixes, és a dir amb una fractura més pronunciada -en aquest moment, no existeix- entre els pocs que més tenen i els molts que tenen poc.

És a dir, en aquest escenari probable, serem menys rics i haurem d'adaptar els nostres hàbits personals i col·lectius i els nostres serveis públics a les nostres capacitats i recursos disponibles. Aquest és el sentit primer de les polítiques d'ajust i de reformes tan necessàries com doloroses.

Ara bé, superar un escenari com el que els he descrit depèn de dos factors fonamentals que, a més, s'interrelacionen i interactuen. L'un, és de caràcter objectiu: es tracta de la política econòmica i social que s'adopti. L'altre, és de caràcter subjectiu: es tracta de l'actitud individual i col·lectiva que adoptem davant d'una situació difícil.

Els parlaré de totes dues -de la política econòmica i de la moral social-, però vull començar per aquesta segona perquè estic convençut que la

millor i més entenimentada política està condemnada al fracàs sense la confiança social que en multipliqui els seus efectes positius.

Crec indispensable entendre i fer entendre que d'aquesta situació ningú se'n sortirà sol pels seus propis mitjans. Ni a nivell particular ni a nivell col·lectiu. La sortida la trobarem si som capaços de refer la cadena de solidaritats. Solidaritat personal; solidaritat fiscal; solidaritat intergeneracional; territorial; europea ...

Entenc que aquest és un criteri fonamental a l'hora de pensar i decidir les reformes que afecten el mercat laboral -en un dia com el d'avui-, el sistema de pensions o el sistema financer.

I al costat de la recomposició de les solidaritats s'han de reforçar les cooperacions. Avui és una evidència que vivim en un món interdependent, on les solucions unilaterals estan deixant de ser efectives, on els problemes i les oportunitats han canviat d'escala i exigeixen visió, estratègia i aliances.

Aplicar avui una política econòmica coherent demana pensar a escala global i un esforç molt precís per articular i coordinar els diferents nivells de responsabilitat i de competències.

Solidaritats, cooperació ... i per suposat partir del realisme imprescindible per reconèixer sense edulcorants la situació. No per caure en el fatalisme i en el pessimisme, sinó per ser conscients dels nostres límits, sí; però sobretot de les nostres possibilitats si fem l'esforç de formar-nos i de treballar més i millor.

Parlar clar, parlar-nos clar, no enganyar-nos. Saber que podem comptar amb els altres. Voler treballar plegats. Són les bases de la confiança col·lectiva. De la confiança que surt de la mateixa societat i que, en tot cas, necessita d'un entorn polític que la faci arrelar i créixer.

Per això crec que es colpidora la reflexió perplexa del rellevant periodista nord-americà -Phil Bennett- que, en un magnífic reportatge publicat diumenge passat a El País, deia: "Hay obsesión por restaurar la confianza de los extranjeros. Pero la falta de confianza de los españoles impresiona más".

Aquesta mancança de confiança en nosaltres mateixos i en les nostres fortaleses és l'estat d'ànim que hem de revertir. I aquí intervé la responsabilitat de la política. La recuperació del pols polític, sense fer cas del clima de desengany, decepció, desafecció o indiferència. Tant se val com li vulguem dir.

Aquesta recuperació de la confiança no vindrà per afalagar els estats momentanis i canviants de l'opinió pública, sinó per guanyar-se-la amb les decisions i les accions polítiques necessàries i imprescindibles per superar la crisi.

Es tracta de pensar no en rèdits electorals a curt termini, no en guanyar les eleccions, sinó de convèncer i recuperar la confiança social del conjunt dels ciutadans.

És per això que la resposta només pot ser una política econòmica i social que es recolzi en tres pilars indispensables:

primer.- l'orientació estratègica que dibuixi un horitzó plausible i per transitar cap a un nou model productiu;

segon.- l'estímul permanent a l'activitat productiva i formació per fer aflorar tot el potencial emprenedor i de talent de la nostra societat;

i tercer.- el manteniment d'una xarxa eficient de serveis públics per assegurar les xarxes de solidaritat imprescindibles per garantir la cohesió de la nostra societat.

I en relació a aquests grans pilars com està Catalunya?

D'ençà de l'any 2004, des del Govern i en diàleg permanent amb els principals agents econòmics i socials de Catalunya estem treballant per a un escenari que la crisi no ha fet més que precipitar i convertir en una exigència ineludible.

Ja havíem pres consciència de la necessitat d'impulsar de forma concertada un canvi de model productiu per fer més competitiva la nostra economia.

L'Acord Estratègic, aprovat el 2005, i revisat el 2008, ha esdevingut una eina exigent per al propi Govern, que s'hi ha compromès fins al punt de concertar amb els agents econòmics i socials gairebé el 30% del nostre pressupost.

Els Pactes Nacionals i Llei d'Educació, que tenen una formulació inicial anterior a l'esclat de la crisi, han servit per posar l'èmfasi en les

palanques claus del canvi de model, com són les infraestructures, l'educació i la recerca i la innovació.

Quines són les nostres fortaleeses:

L'economia catalana està molt més internacionalitzada que el conjunt de l'economia espanyola. El pes de les exportacions i importacions sobre el PIB representa, en el nostre cas, el 70 %, mentre que al conjunt d'Espanya és del 55 %.

Les exportacions industrials de Catalunya representen el 30 % del total d'Espanya, i prop del 40 % de les exportacions d'alt contingut tecnològic.

I en sentit invers, com apunten estudis d'IESE, Catalunya és la segona regió d'Europa del rànquing de regions receptores de projectes d'inversió estrangera. I Barcelona és, segons l'European Cities Monitor de l'any 2009, la quarta millor ciutat europea per fer negocis. Catalunya ocupa, per la seva banda, la quarta posició mundial en projectes vinculats amb la biotecnologia. O la cinquena al sector químic.

El nostre model econòmic:

- Està assentat en una sòlida base industrial i productiva; en la que s'apunten indicis de recuperació, pel que fa referència a l'índex de producció industrial, al consum d'energia, a les exportacions, en els darrers tres mesos fins i tot la reducció de l'atur, fins i tot al sector industrial.

- Està protagonitzat per un capital humà més ben format que mai; i dinamitzat per un gruix empresarial igualment sòlid i potent, malgrat l'erosió que ha patit durant aquests dos anys de crisi.

Alguns exemples, per il·lustrar això que dic, sense ànim de ser exhaustiu:

1.- El nostre teixit industrial ha anat efectuant les transformacions que la globalització exigia. Ha augmentat la intensitat del capital per unitat de treball, ha modificat de forma notable la composició de la inversió, amb un pes creixent de les noves tecnologies i l'R+D+i, i amb la millora en la qualitat del treball.

2.- Tenim una sòlida base econòmica en sectors com la salut (farmàcia i productes mèdics) i una prestació sanitària de qualitat superior a la mitjana europea. El Sector Salut representa un 7 % del PIB; ocupa més de 200.000 persones; compta amb subsectors capdavaners com el farmacèutic i lidera la inversió en R+D.

Tenim una ràtio de 3,7 metges per cada 1.000 habitants. Superior a la mitjana de la OCDE. I estem per sobre de països com Dinamarca, Alemanya o França. Malgrat el creixement demogràfic pel que hem en aquesta darrera dècada.

3.- Tenim un sector de l'automòbil encara competitiu, que ho ha passat malament, però que té nivell tecnològic i capacitat internacional. I que ha trobat en tot moment el suport institucional. La situació segueix essent òbviament difícil, però també hem rebut bones notícies d'empreses com

YAMAHA, OSSA. Per no parlar del compromís de producció de nous models per part de NISSAN o SEAT.

4.- Tenim una indústria agroalimentària cada cop més competent a nivell europeu. Ho veiem, per exemple, amb vitalitat de la Fira Alimentària; o amb els projectes de creixement d'empreses líders, repartides per tot el territori. Amb especial incidència a les Terres de Lleida. El Canal Segarra-Garrigues, que des de fa un any ha començat a regar les primeres hectàrees, ha de ser una infraestructura clau, entre altres coses, per a aquest objectiu estratègic.

5.- Tenim un sector Turístic potent i amb riquesa de subsectors, com tenim ocasió de veure, cada dos per tres, amb la celebració d'importants congressos internacionals al Barcelona. O, un altre cas, el flux extraordinari basat en creuers gràcies a disposar d'un dels millors ports del Mediterrani. El marge de creixement que ens atorga l'entrada en funcionament de la T1, suposa un repte per a tots, des del punt de vista de l'atracció de noves rutes amb origen o destinació a Catalunya.

6.- L'esforç continuat que realitzem en educació superior i recerca comença a donar fruits ben visibles. Catalunya va superar l'any 2008 els 100 milions d'euros d'ajuts provinents del Setè Programa Marc de R+D de la Unió Europea, amb un augment del 70% sobre el 2007. Això significa que Catalunya és líder a Espanya amb més del 32% dels ajuts rebuts i representa més del 2% del total d'ajuts del Programa a nivell europeu.

Catalunya té avui, 46.000 investigadors. Produïm més d'una quarta part de tota la recerca de l'Estat i som la Comunitat amb més empreses

innovadores d'Espanya. Els centres de recerca, especialment els vinculats a la BioTEC són cada cop més reconeguts per la comunitat internacional. El Sincrotró o la nostra participació en el grup líder de cinc països del programa PRACE ens mantindrà situats en el primer nivell de recerca científica i tècnica.

Les nostres universitats mantenen col.laboracions en matèria d'investigació amb empreses punteres del món i la nostra capacitat per continuar potenciant aquesta realitat creix amb infraestructures específiques com el sincrotró o espais físics disponibles en parcs tecnològics ben ubicats.

7.- No podem oblidar i menys criminalitzar el sector de la construcció. És un sector, que segurament fruit de la bombolla immobiliària se li ha atribuït una part importantíssima d'aquesta crisi amb raó. Però és un sector que no s'ha acabat a Catalunya. Centenars de milers de persones aspiren a una vivenda millor, a ampliar o canviar el seu habitatge com a base fonamental de la seva qualitat de vida. Un sector, per tant, que tindrà un pes menor en l'economia del nostre país, però que encara tindrà la seva importància.

En definitiva, disposem d'una massa crítica econòmica, d'una infraestructura industrial suficientment desenvolupada, i d'una base de coneixements prou sòlida com per a generar un entorn procliu a la iniciativa emprenedora d'alt potencial.

No ens interessa ni ens convé l'emprenedoria marginal basada en el subsidi. A Catalunya apareixen noves empreses contínuament, malgrat la crisi. De mida molt diversa, capaces de crear llocs de treball de qualitat i

de competir a nivell global, amb creixements sòlids i capacitat d'auto-sostenir-se, fins i tot malgrat les restriccions creditícies. El problema del crèdit donaria per parlar una conferència. Són problemes que continuen existint, nosaltres amb la modèstia dels nostres recursos i dels nostres instruments tractem en aquest cas també amb diversos programes a ajudar a l'emprenedoria, és un tema fonamental.

Milers d'empreses i d'emprenedors que són els "campions ocults" que constitueixen la fortalesa d'un país. Aquest és un dels nostres actius més grans. Són actius ben tangibles, que han fet possible transformacions successives de la nostra economia, i que estic convençut que també seran decisius en els canvis que hem de fer ara i els que calgui abordar en el futur.

Estic convençut que Catalunya disposa de prou actius per confiar en el seu propi futur; però a condició de ser capaços de crear el clima de credibilitat imprescindible, de mantenir les grans orientacions estratègiques de la política econòmica i l'acord social que les ha fet possible fins ara, d'adoptar en l'àmbit de les responsabilitats directes de la Generalitat les mesures necessàries per culminar el procés d'ajust iniciat -que no ha estat fàcil- i, sobretot, per tirar endavant la reforma del nostre sector públic. Dic que no estat fàcil, malgrat que el Govern de Catalunya el primer ajust pressupostari ja el va fer el primer trimestre del 2007. Quan varem veure la caiguda de l'impost de transmissions vam retenir crèdits per més de 400 milions d'euros el 2007, el 2008 va ser l'ajust més sever i el 2010 hem estat el primer govern després de l'Estat en aprovar per decret llei unes mesures d'ajust pressupostari absolutament necessàries.

Adoptar en l'àmbit de la nostres responsabilitats aquestes mesures; d'influir també en les orientacions de la política econòmica i social del Govern d'Espanya i de cooperar lleialment en la seva aplicació, començant per la política de reducció del dèficit públic, i molt especialment en les reformes estructurals en marxa per millorar l'entorn econòmic, per millorar el funcionament dels mercats i per incrementar la capacitat innovadora de l'economia.

Com poden veure, són condicions que remeten a les meves paraules inicials i, molt especialment, a la necessitat d'actuar prenent com a nord la solidaritat i la cooperació.

Solidaritat i cooperació han de ser el ciment de la credibilitat que volem recuperar i consolidar. Solidaritat i cooperació estan en la base dels acords econòmics i socials que han definit les nostres orientacions estratègiques. Solidaritat i cooperació són necessàries per afrontar amb garanties d'èxit la política d'ajust que estem aplicant amb tant sacrificis. I, finalment, solidaritat i cooperació per adoptar les reformes estructurals ineludibles per poder transitar cap a un nou model productiu que rellanci el creixement sobre bases molt més exigents.

Exigència, aquesta és la paraula que defineix el nostre deure d'ara en endavant. Exigència que certament ens ve imposada si volem seguir pertanyent al nucli dur d'Europa. Però exigència que sobretot ens hem d'imposar nosaltres mateixos com a repte col·lectiu per assegurar-nos un futur de prosperitat econòmica i de progrés social. Exigència individual, exigència social i exigència política.

Moltes gràcies.